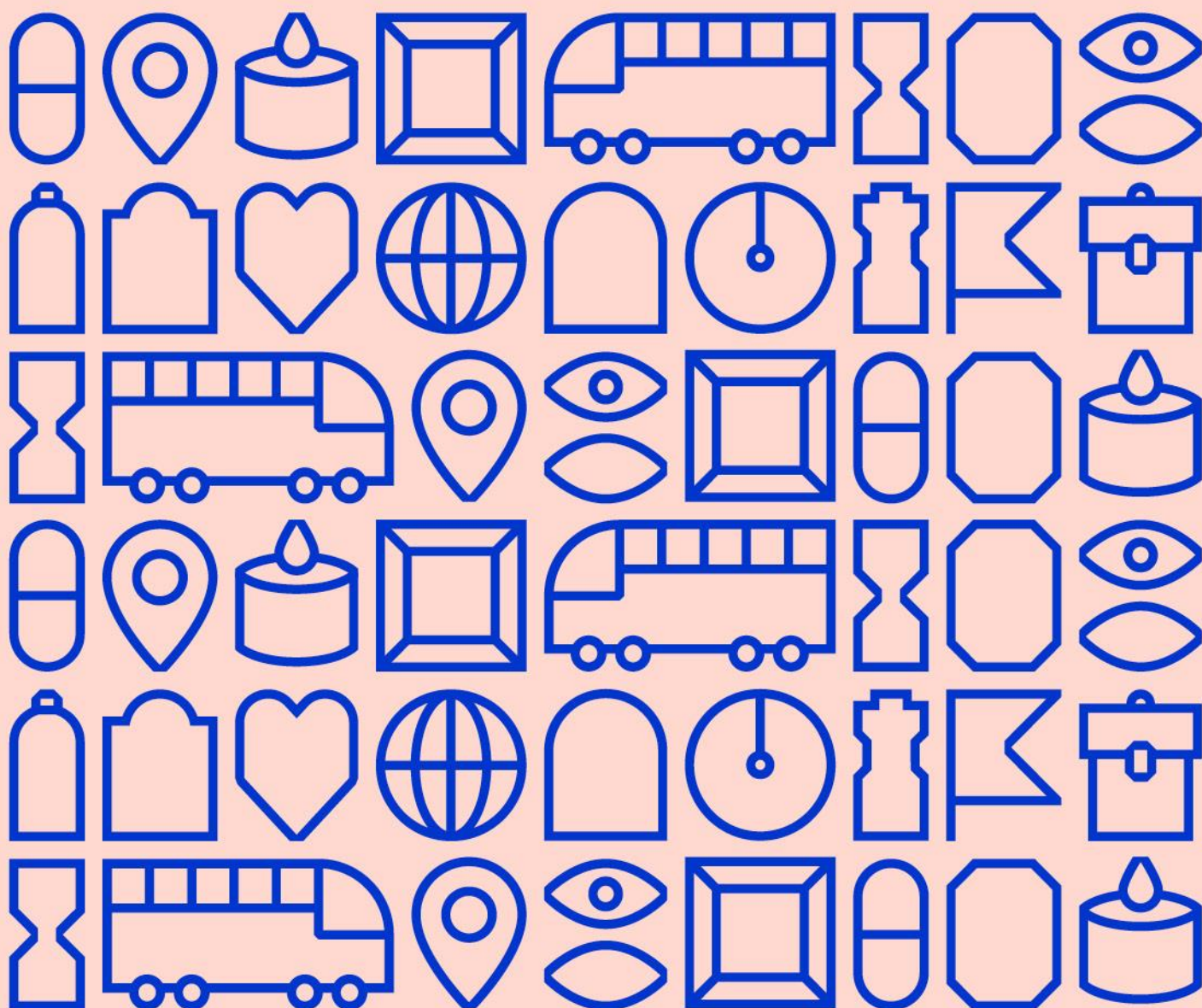

ESZTERGOM, VÁRHEGY ÉS VÍZIVÁROS

10-13. SZÁZAD

Nemzeti Emlékezetpedagógiai
Program

Esztergom, Várhegy és Víziváros

10-13. század

„Jöjj el, lásd meg, éld át!”

BUDAPEST, 2024

Tartalom

1. Bevezető.....	2
2. Előkészítő óravázlat.....	4
3. Helyszíni feladatok	7
a. Nyomkeresés	7
b. Képes krónika.....	9
c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	9
d. Drámapedagógia.....	14
4. Tanórai utófeldolgozás.....	15
5. Forrásjegyzék.....	16
6. Melléklet.....	17
Helyszíni feladatok	18
Nyomkeresés	18
Képes krónika	21
Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	26
Drámapedagógia.....	29
Tanórai utófeldolgozás.....	38

1. Bevezető

Mit kell tudni a programról?

A Nemzeti Emlékezetpedagógiai Program (NEP) azért jött létre, hogy lehetőséget nyújtson a köznevelésben tanuló diákok számára Magyarország nemzeti és történelmi emlékhelyeinek megismerésére. Az egyes emlékhelyekre kidolgozott programok során a részt vevő osztályok előbb tanórai keretek között felkészülnek az adott emlékhely történetéből, majd egy napos látogatást tesznek az emlékhelyre. A látogatás során – a program részeként kidolgozott – helyben elvégezhető feladatok megoldásával (pl. nyomkeresés, képes krónika stb.), élményt adó módon ismerik meg az adott emlékhely jelentőségét. A kirándulás után ismét tanórai keretek között tudják bemutatni elkészített projektfeladataikat, illetve az emlékhely témájában készített, érettségi típusú feladatok megoldásával megszerzett tudásuk is ellenőrizhető. Az egyes emlékhelyekhez készített programcsomagok jól illeszkednek az iskolai tantervi követelményekhez, így kiválóan alkalmasak a törzsanyag kiegészítésére, elmélyítésére, mélységelvű témafeldolgozásra.

A program részei, lebonyolítása

1. **Előzetes felkészülés (1-2 tanóra):** A NEP oldaláról letölthetők az előzetes felkészülés anyagai: a felkészítő óra óraterve, valamint a hozzá mellékelt ppt. Ezt a történelemtanár kollégák maguk tudják felhasználni tanórai keretek között. Miután feldolgozták a szakmai-tartalmi kérdéseket, érdemes a helyszínen elvégzendő feladatokat is átbeszélni, valamint megalakítani a leendő csoportokat.
2. **Látogatás az emlékhelyen (1 napos kirándulás):** Amennyiben egy múzeum vagy más intézmény működteti az emlékhelyet, úgy a látogatás előtt szükséges egyeztetni az intézménnyel. A programban részt vevő helyszínek már ismerik a NEP-et, így szükség esetén tudnak segíteni. A megérkezés után **az első feladat a „nyomkeresés”,** melynek során a diákok csoportosan, a program részeként megadott térképvázlat és a hozzá tartozó feladványok segítségével kutatják végig az emlékhelyet. **Második feladatként** célszerű a **„képes krónikát”** elkészíteni (párhuzamosan a nyomkereséssel) – ennek során a csoportokba szerveződött diákok az emlékhely előre megadott legfontosabb, legszebb részeit felkeresik, és egy-egy kis videóban némi magyarázattal megörökítik. Később ezt egységes videóvá szerkesztik, melyet majd a látogatást követő tanórán tudnak bemutatni. Ezek után következhet a **„tudáspróba”,** mely egy klasszikus teszt kvízsor. Ennek megoldása jól összegzi, illetve ismétli át az emlékhely fontos tudnivalóit. Az igazán lelkes csoportok negyedik részként **drámapedagógiai feladatot** is megoldhatnak, mely szintén azt a célt szolgálja, hogy minél inkább átélhető legyen az emlékhely története – a feladatot akár már a felkészítő órán ki lehet osztani, hogy minél jobban föl tudjanak rá készülni a csoportok. A program keretében megadott feladatok mellett természetesen igénybe lehet venni az adott emlékhely tárlatvezetését vagy múzeumpedagógiai foglalkozását, ugyanakkor mindez adott esetben már meghaladhatja az optimális 3-4 órás időkeretet.
3. **Utólagos feldolgozás (1-2 tanóra):** A látogatást követő történelemóra(ko)n az egyes csapatok be tudják mutatni a helyszínen fölvetett videóikból összevágott „képes krónikákat”, melyeket a tanárkollégák és az osztály többi tagja is értékelhet. Ezek

után pedig immár tantermi keretek között lehet megoldani az emlékhellyel kapcsolatos ismereteket és kompetenciákat elváró érettségi típusú feladatokat, mintegy a program zárásaként.

Néhány információ az MNM Esztergomi Vármúzeum programcsomagjáról

- Az elvégzendő feladatok részben zárt, részben nyílt térben zajlanak. A várhegy nyílt terei önállóan látogathatóak, azonban a belső, múzeumi terek látogatásához és a program egyeztetéséhez, kérjük, vegyék fel a kapcsolatot a múzeum munkatársaival. (E-mail: titkarsag@mnmvarmuzeuma.hu, telefon: +36-33/415-986)
- A múzeumpedagógiai foglalkozás során korhű ruha- és fegyvergyűjteménnyel rendelkezik az intézmény, mely lehetővé teszi a látogatók számára, hogy az elmúlt korok embereinek bőrébe bújhassanak. A foglalkozások során lehetőség nyílik rá, hogy a pincétől a padlásig bebarangolják Esztergom zezugos királyi várát. Ezen felül megcsodálhatóak az egykori királyi és érseki birtokok a Fehér Torony legmagasabb pontjáról, és még a lovagterembe is bebocsátást nyerhetünk.

A múzeumpedagógiai foglalkozások témái:

- Árpád-kor: „Légy te is a középkori várnép tagja!” – Élet a középkori udvarban
- Reneszánsz: „Ismerd meg Vitéz János Palotáját!” – Reneszánsz az esztergomi várban
- Török kor: Mindennapi élet a hódoltság területén

Minden múzeumpedagógiai foglalkozás tervezhető 7-11. évfolyamig.

- A megadott programcsomag leginkább **7. évfolyam elején** vagy a **9-10. évfolyamon ajánlott**.

2. Előkészítő óravázlat

Ajánlott korosztály és tananyag: 9. évfolyam; Az államalapítás, a magyar állam megszilárdulása az Árpád-korban kerettantervi téma

Ajánlott időtartam: előkészítés: 1–2 tanóra; feladatok a helyszínen: 3–5 óra; lezárás: 1 tanóra

Munkamódszer és segédanyag: tanári előadás ppt-prezentációval; tanári ismétlő kérdések; helyszíni csoportos és egyéni feladatok; egyéni ellenőrző feladatok

Előkészítő óra / órák

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
Esztergom <ul style="list-style-type: none">Nemzeti emlékhely sztelé és tartalmaMotivációs videó → Egy középkori magyar vár: Esztergom	Hol található Esztergom? Melyik folyó partján helyezkedik el?	1. dia: Esztergom bevezető - filmes linkkel
Esztergom a középkorban <ul style="list-style-type: none">Géza fejedelemsége idején lett uralkodói központElső templom megépülése → Szent István protomártír templomItt születik VajkA középkori vár felépítése, részei	Melyik uralkodó tette az ország központjává? Milyen építkezések zajlottak ekkor? Milyen részekből áll egy középkori vár? Mit jelent a protomártír kifejezés?	2. dia: Esztergom a középkorban a Szent István protomártír templommal 3. dia: A Várhegy részei
Esztergom a középkorban <ul style="list-style-type: none">Szent István koronázásának kérdéseMelocco Miklós szobra a koronázásról a Várhegyen	Mikor koronázták meg Istvánt? Honnan kapott István koronát? Ki hozta Magyarországra a koronát? Melyik koronával koronázhatták Istvánt? Ki volt Szent Adalbert? Milyen köze lehetett Istvánhoz?	4. dia: Esztergom a középkorban - koronázás
Az egyházszerzés	Miért fontos, hogy Esztergom érseki székhellyé vált?	5. dia: Egyházszerzés

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none">A ravennai zsinat (1001) → Magyarországon önálló egyháztartomány jöhet létre saját érseki központtalSzent Adalbert-székesegyház építtetése → hazánk első székesegyháza	<p>Melyik volt hazánk első székesegyháza?</p>	<p>6. dia: Szent Adalbert-székesegyház</p> <p>7.dia: Szt. Adalbert</p>
<p>Esztergom a középkorban</p> <ul style="list-style-type: none">Könyves Kálmán idején ismét jelentős királyi székhelyIII. Béla uralkodása alatt komoly fejlesztések, felújítások történnek Esztergomban → gótikus stílus megjelenése francia hatásraPorta SpeciosaImre király az esztergomi érseknek adja a palotát	<p>Miért kapta Kálmán a „könyves” előnevet?</p> <p>III. Bélának honnan voltak francia kapcsolatai?</p> <p>Mik a gótikus stílus főbb stílusjegyei?</p> <p>Kihez került a palota 1189 után?</p> <p>Kinek a fia volt Imre?</p> <p>Melyik uralkodóval találkozott III. Béla, aki épp a Szentföld felé tartott?</p> <p>Mi az a Porta Speciosa?</p>	<p>8. dia: Esztergom a középkorban</p> <p>9. dia: Esztergom a XII. század végén</p> <p>10. dia: Porta Speciosa rekonstrukciója</p>
<p>Esztergom a középkor végén</p> <ul style="list-style-type: none">Széchy Dénes érsek újjáépíteti a székesegyházat, majd Vitéz János reneszánsz stílusban a palotát → Bakócz Tamás ezt folytatjaA török támadások miatt a fejlesztések leállnak → 1543-ban a török elfoglalja a Várhegyet → megkezdődik a hanyatlás és a pusztulás kora	<p>Melyik királyunk nevelője volt Vitéz János?</p> <p>A Bakócz-kápolna milyen stílusban készült?</p> <p>Milyen anyagból készült a kápolna?</p> <p>Mikor foglalta el a török először a Várhegyet?</p>	<p>11. dia: Esztergom a középkor végén</p> <p>12. dia: Az érseki központ a 15. században</p>
<p>A Várhegy napjainkban</p> <p>Fontosabb részei:</p> <ul style="list-style-type: none">Nagyboldogasszony- és Szent Adalbert-főszékesegyházA középkori vár rekonstrukciójaPrímási PalotaSzent Ignác-plébániatemplom	<p>Mikor kezdődtek az első feltárások a Várhegyen?</p> <p>Mikor készült el a mai bazilika?</p> <p>Milyen stílusban épült?</p>	<p>13. dia: A Várhegy napjainkban</p>

Nemzeti Emlékezetpedagógiai
Program

3. Helyszíni feladatok

Feladatok Esztergomban

Nyomkeresés

- Csoportokat alakítunk.
- A csoportok az esztergomi Várhegyen egy térkép segítségével megkeresik az egyes helyszíneket, és párosítják őket a meghatározásokkal.

Képes krónika (kisfilmkészítés)

- A csoportok a téren a telefonjukkal filmfelvételeket készítenek a kiemelt helyszínekről és magukról.
- Otthon ezt megvágják, zenét vágnak alá, feliratokat készítenek.
- A zárórán a kisfilmeket bemutatják.

A) változat: Minden csoport végigjárja az öt kiemelt helyszínt (Lovagterem, Szent István terem, Szent Adalbert terem: a Porta Speciosa rekonstrukciójával, Bakócz-kápolna, Nagyboldogasszony- és Szent Adalbert-főszékesegyház), és kisfilmjében az egész Monostori erődöt bemutatja.

B) változat: Minden csoport csak egy helyszínt kap, és azt mutatja be részletesen.

C) változat: Ha a diákok nem tudnak kisfilmet készíteni, fotóznak, és abból prospektust állítanak össze.

- A csoportok a megadott helyszínekből előre készülnek, hogy tudják, mit kell lefilmezni, és milyen szöveget mondjanak.

Tudáspróba

- A diákok egyénileg vagy csoportban kitöltenek egy feleletválasztós tesztet az erődrendszer nevezetességeiről.

Drámajáték

- A csoportok az erődben előadnak egy, a helyszínhez kapcsolódó történelmi jelenetet.
- Az öt téma kiosztása
- A csoportok otthon készülhetnek a jelenetre szöveggel, szereposztással, kellékekkel.

Prezentáció: 14-15. dia

a. Nyomkeresés

A diákok öt csoportban megkeresik az esztergomi Várhegyhez kapcsolódó térképen bejelölt helyszíneket, és egy táblázatban párosítják a megfelelő leírásokkal.

Előkészület: Csak az öt csoportot érdemes előre beosztani, amelyek azután a többi feladatot is együtt végzik el. Természetesen lehet kevesebb csoportot is létrehozni, ebben az esetben nem minden feladatot fogunk kiosztani. Ha több mint öt csoportot alkotunk, akkor többen azonos feladatot fognak végezni. A csoportok ideális létszáma 3-6 fő.

Segédanyag: térkép és kitöltendő táblázat (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: A csoportok önállóan mozognak és dolgoznak, egy-másfél órát érdemes rászánni.

Ellenőrzés: A megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszedve írásban is lehet.

A tanulói feladatlapot és a térképet ld. a Mellékletben.

Nyomkeresés – Megoldások

Leírás	Megnevezés	Sorszám a térképen
A reneszánsz művészetet és a humanista kultúrát hazánkban meghonosító érsek.	Vitéz János	6.
A <i>Szent István megkeresztelése</i> című kép festője.	Hesz János Mihály	8.
Anjou-házi királyunk szobra.	I. (Nagy) Lajos szobra	3.
A gótikus stílusra jellemző ablaktípus.	rózsaablak	7.
A „legendásan” szigorú törvényeket hozó szent királyunk szobra.	I. (Szent) László szobra	1.
Az <i>Esztergomi mise</i> című zenemű megkomponálásáért készített emléktábla.	Liszt Ferenc-emléktábla	5.
A főszékesegyház főoltárának képe az Ő mennybemenetelét ábrázolja.	Szűz Mária	4.
I. (Szent) István királyunk szent életű fiának neve.	Imre herceg	10.
Államalapító királyunk szobra.	I. (Szent) István szobra	2.
Inkrusztációs technikával készült laptöredéken szereplő mitikus lény.	sárkány	14.
Esztergom-Számárhegyről előkerült és bemutatott leletek.	pénzérmék, kincslelet	13.
A „Szép kapu” latin elnevezése.	„Porta Speciosa”	15.
Az Árpád-kori fegyverek ebből a századból maradtak ránk.	12-13. század	12.
A Hunyadi család zászlajának központi állata.	holló	9.
Koronázási jelvényünk egyikének másolata.	Szent Korona másolata	11.

b. Képes krónika

A diákok csoportokban a telefonjuk segítségével filmfelvételeket készítenek, amiből később, otthon pár perces kisfilmet vágnak össze. Ha ez valamiért nem lehetséges, akkor fotókat készítenek, és abból otthon prospektust állítanak össze.

Előkészület: Az osztály adottságait, érdeklődését figyelembe véve el kell dönteni, hogy az A) vagy a B) változatot választjuk. Az A) változat az egyszerűbb: minden csoportnak ugyanazt az öt megadott helyszínt kell végigjárnia, majd a kisfilmben bemutatnia. A B) változatban mindegyik csoport csak az egyik helyszínnél dolgozik, és azt mutatja be mélyebben. Ebben az esetben el kell dönteni, hogy melyik csoport melyik helyszínt kapja. Ha a kisfilmkészítés nem lehetséges, akkor a C) változat, a prospektus-készítés is választható.

A feladatot a diákoknak már az előkészítő órán osszuk ki, hogy előre készülhessenek a helyszínekből vagy helyszínből, hiszen tudniuk kell, hogy pontosan mit filmezzenek le, és milyen szöveget mondjanak fel!

Segédanyag: feladatlap az A), a B) és a C) változathoz (a B) változatán mind az öt csoport feladata szerepel) és térkép.

A helyszínen: A csoportok önállóan mozognak. Az A) és a C) változat esetén érdemes az öt csoportot az öt helyszínhez külön-külön elindítani, és megbeszélni velük, hogy milyen irányban mozognak tovább a téren, hogy ne zavarják egymás munkáját. Szintén legalább egymásfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: Mivel a kisfilmeket (vagy a prospektust) otthon kell befejezni, az alkotások bemutatására már otthon, a következő tanórán kerül sor. Egyéni alkotásokról van szó, így egyénes értékelőlap nincs. A szóbeli értékelésnél érdemes figyelembe venni, hogy az alkotás mennyire szakszerű, informatív, mennyire esztétikus, humoros, illetve mennyire csapatmunka eredménye.

A feladatokat ld. a Mellékletben.

c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba

A diákok egyénileg vagy csoportjaikban megoldanak egy 25 kérdésből álló feleletválasztós tesztet az előkészítő órán és az előző feladatok készítése során szerzett ismereteik alapján.

Előkészület: Csak azt kell eldönteni, hogy a tudáspróbát egyénileg vagy az öt csoport között akarjuk lebonyolítani.

Segédanyag: feladatlap (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: A kiosztott feladatlapokat a diákok kitöltik (amennyiben ezt a feladatot már digitalizálták, akkor az erre létrehozott alkalmazás segítségével online is kitölthető). Fél órát szánjunk rá!

Ellenőrzés: A megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszédve írásban is lehet (amennyiben a feladatot már digitalizálták, akkor a megoldás kérdésenként, az idő lejártával automatikusan megjelenik, és az alkalmazás az eredményt is számolja).

A feladatlapot ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. Milyen stílusra utal a rózsablak a Várkápolnában?

A) román	B) gótikus	C) reneszánsz	D) barokk
----------	------------	---------------	-----------

2. A bazilika oszlopcsarnokának északi fala előtt melyik kormányzónknak áll szobra?

A) Hunyadi János	B) Kossuth Lajos	C) Lodovico Gritti	D) Szilágyi Mihály
------------------	------------------	--------------------	--------------------

3. Az alábbiak közül milyen stílusban épült fel a mai esztergomi bazilika?

A) neoromán	B) neogót	C) klasszicista	D) szecessziós
-------------	-----------	-----------------	----------------

4. Ki írta az *Esztergomi mise* című zeneművet?

A) Bartók Béla	B) Kodály Zoltán	C) Erkel Ferenc	D) Liszt Ferenc
----------------	------------------	-----------------	-----------------

5. Melyik tárgy nem tartozik a koronázási jelvényekhez?

A) Szent Korona	B) Országalma	C) Koronázási palást	D) Országgyűrű
-----------------	---------------	----------------------	----------------

6. Mit tart a kisdéd Mária kezében a bazilika előtt?

A) országalmát	B) jogart	C) könyvet	D) koszorút
----------------	-----------	------------	-------------

7. Mi az esztergomi bazilika teljes neve?

A) Jézus Szíve főszékesegyház	B) Szent János- és Szent István-főszékesegyház	C) Nagyboldogasszony- és Szent Adalbert-főszékesegyház	D) Szűz Mária-főszékesegyház
-------------------------------	--	--	------------------------------

8. Az alábbiak közül melyik magyar királyunk született Esztergomban?

A) Hunyadi Mátyás	B) Szent István	C) Szent László	D) Könyves Kálmán
-------------------	-----------------	-----------------	-------------------

9. Melyik magyar királyunknak nincsen szobra a Szent István téren a bazilika előterében?

A) Szent István	B) Szent László	C) Hunyadi Mátyás	D) Nagy Lajos
-----------------	-----------------	-------------------	---------------

10. Milyen stílusban épült Bakócz Tamás sírkápolnája?

A) román	B) gótikus	C) reneszánsz	D) barokk
----------	------------	---------------	-----------

11. Hogyan nevezik az esztergomi vár lakótornyát?

A) Fekete torony	B) Fehér torony	C) Lőporos torony	D) Öreg torony
------------------	-----------------	-------------------	----------------

12. Melyik folyó partján fekszik Esztergom?

A) Duna	B) Tisza	C) Dráva	D) Rába
---------	----------	----------	---------

13. Kinek a fejedelemsége idején lett Esztergom hazánk központja?

A) Taksony	B) Géza	C) István	D) Koppány
------------	---------	-----------	------------

14. Melyik királyunk nevelője volt az esztergomi érsek, Vitéz János?

A) V. László	B) Hunyadi Mátyás	C) Szent István	D) Szent László
--------------	-------------------	-----------------	-----------------

15. Kinek a nevéhez fűződik a *Szent István megkoronázása* című szobor megalkotása a Várhegyen?

A) Melocco Miklós	B) Marton László	C) Paál István	D) Tornay Endre András
-------------------	------------------	----------------	------------------------

16. Az alábbiak közül melyikre nincs szükség ahhoz, hogy valakiből magyar király lehessen?

A) Szent Korona	B) az esztergomi érsek	C) a székesfehérvári koronázó templom	D) a magyar nádor
-----------------	------------------------	---------------------------------------	-------------------

17. Latin szó, ami királyt jelent.

A) dux	B) regina	C) pater	D) rex
--------	-----------	----------	--------

18. Melyik királyunk adományozta az egyháznak az esztergomi palotát?

A) II. András	B) Imre	C) IV. Béla	D) III. András
---------------	---------	-------------	----------------

19. A legenda szerint ki keresztelte meg Vajkot?

A) Szent Gellért	B) Szent János	C) Szent Adalbert	D) Szent Imre
------------------	----------------	-------------------	---------------

20. Melyik város vértanúinak állít emléket Kiss György szoborcsoportja, ami a főszékes-egyházban látható?

A) Pozsony	B) Nyitra	C) Rozsnyó	D) Kassa
------------	-----------	------------	----------

21. Milyen emlékhelynek számít Esztergom a felsoroltak közül?

A) honi emlékhely	B) nemzeti emlékhely	C) Örökségünk emlékhely	D) történelmi emlékhely
-------------------	----------------------	-------------------------	-------------------------

22. Melyik uralkodónk tette érseki székhellyé Esztergomot?

A) Géza fejedelem	B) Szent István	C) Szent László	D) III. Béla
-------------------	-----------------	-----------------	--------------

23. Melyik zsinaton mondták ki, hogy Magyarországon önálló egyháztartomány jöhet létre saját érseki székhellyel?

A) a ravennai zsinaton	B) a tridenti zsinaton	C) az I. lateráni zsinaton	D) a niceai zsinaton
------------------------	------------------------	----------------------------	----------------------

24. Mikor foglalta el Esztergom várát a török először?

A) 1456-ban	B) 1526-ban	C) 1543-ban	D) 1552-ben
-------------	-------------	-------------	-------------

25. Ki készítette a *Vajk megkeresztelése* című festményt, melyet napjainkban a Nemzeti Galériában láthatunk?

A) Szinyei Merse Pál	B) Munkácsy Mihály	C) Madarász Viktor	D) Benczúr Gyula
----------------------	--------------------	--------------------	------------------

Nemzeti Emlékezetpedagógiai
Program

d. Drámapedagógia

A diákok csoportokban egy-egy, Esztergomhoz kapcsolódó történelmi eseményt jelenítenek meg dramatikus formában.

Előkészület: A feladatokat a diákoknak akár már az előkészítő órán, de legkésőbb aznap, az utazás kezdetén osszuk ki, hogy készülhessenek! Döntsük el, melyik csoport melyik eseményt kapja! Ha a feladatot előre kiadjuk, segíthetünk a csoportoknak eldönteni az előadás formáját (szöveges jelenet, mozgásos jelenet, élőkép), ellenőrizni a szövegeket, illetve elkészíteni az esetleges kellékeket (táblák, jelmezek), de utóbbi semmiképpen sem kötelező.

Segédanyag: feladatlap az eseményekkel és a szerepekkel.

A helyszínen: A csoportok külön-külön készülnek fel. Ha alapvetően a helyszínen történnek az előkészületek, akkor a tanári segítségre itt lesz szükség. A csoportok bemutatják egymásnak az alkotásaikat, a többiek kitalálják, melyik eseményről van szó.

Ellenőrzés: Mindenképpen helyben és szóban is kell értékelni. Emeljük ki a történelmi hűséget, a kreativitást és a csapatmunkát!

Pluszfeladat: Mémkészítés

Fakultatív feladat! A diákok egyénileg vagy csoportban mémet készítenek Esztergomhoz kapcsolódóan.

Előkészület: Nem szükséges, ezt a feladatot csak a helyszínen adjuk ki, ha van érdeklődés.

Segédanyag: feladatlap gondolatébresztőnek.

A helyszínen: Ezt a feladatot a helyzettől függően utólag, otthon is elvégezhetik a diákok.

Ellenőrzés: Az elkészült mémeket otthon, a következő tanórán mutatják be a diákok. A szóbeli értékelésnél az intelligenciát, a kreativitást és a humort vegyük figyelembe!

A kiosztandó feladatokat ld. a Mellékletben.

4. Tanórai utófeldolgozás

A tanórai utófeldolgozáshoz tartozó feladatokat ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. feladat

- a) 997-1038, vagy 1000-1038, vagy 1001-1038
- b) A magyar egyházi önállóság, vagy az esztergomi érsekség révén elkerülte az ország a német egyház vagy érsekség befolyását, elősegítette az önálló államiság megerősödését.
- c) Itt volt a királyság székhelye is.
- d) Nyugati típusú fejlődés indult Magyarországon, vagy nyugati típusú feudális monarchia lett az ország.

2. feladat

- a) támívek, támpillérek
- b) rózsablakok
- c) égbe törő, vagy legyező boltívek, vagy boltívek
- d) égbe törő tornyok, vagy nagy üvegablakok

3. feladat

Vitéz János	b)
II. Szilveszter	c)
Szent István	a)
III. Béla	d)
I. Imre	-

5. Forrásjegyzék

<https://youtu.be/7eu5AHhUXeU>

<http://pazirik.hu/projekt/esztergomi-var/>

https://hu.wikipedia.org/wiki/Ist%C3%A1n_ma-

[gyar_kir%C3%A1ly#/media/F%C3%A1jl:Ostryhom_szkulptura1.jpg](#)

<http://pazirik.hu/projekt/esztergomi-var/>

<https://mng.hu/mutargyak/vajk-megkeresztelese/>

<http://pazirik.hu/projekt/esztergomi-var/>

<http://pazirik.hu/projekt/esztergomi-var/>

https://hu.wikipedia.org/wiki/Esztergomi_bazi-

[lika#/media/F%C3%A1jl:F%C5%91sz%C3%A9kesegyh%C3%A1z_\(6238._sz%C3%A1m%C3%BA_m%C5%B1eml%C3%A9k\)_22.jpg](#)

<https://intezet.nori.gov.hu/cache/ef/2/f/5/ef2f5739108ec1540aa5177f3c17a10407c8e8bb.jpg>

<https://archeologia.hu/ter-elmeny-most-kell-latni-a-varkapolnat>

Tarján M. Tamás: *István király koronázása*. Rubicon

<http://mek.niif.hu/07100/07139/html/0010/0020-394.html>

6. Melléklet

Helyszíni feladatok

Nyomkeresés

Fedezzétek fel az esztergomi Várhegyet térkép és a leírások segítségével!

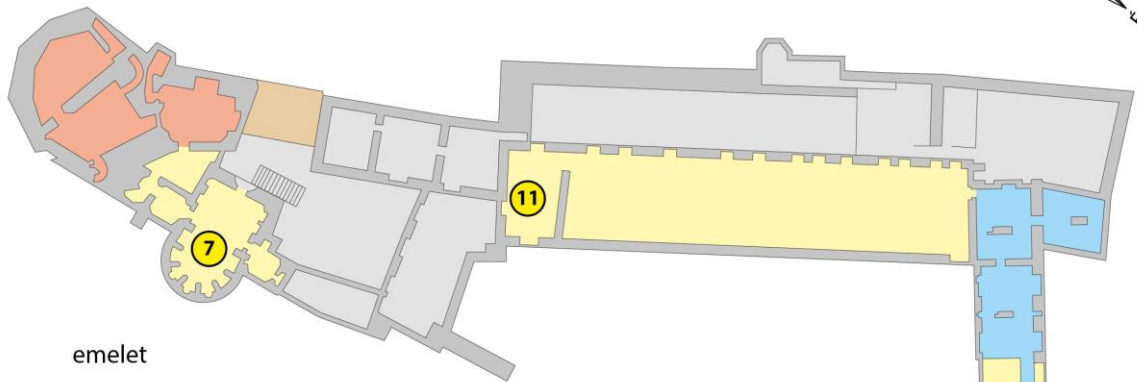
- Alkossatok öt csoportot az előzetesen megbeszéltek szerint! Minden csoport kap egy térképet és egy kitöltendő táblázatot.
- Induljatok el a csoportotokkal különböző irányokban a Várhegyen, és keressétek meg a térképen jelölt pontokat!
- Párosítsátok az egyes pontoknál talált elemeket a táblázatban szereplő leírásokkal! Írjátok be a táblázatba a nevüket és a helyük sorszámát!

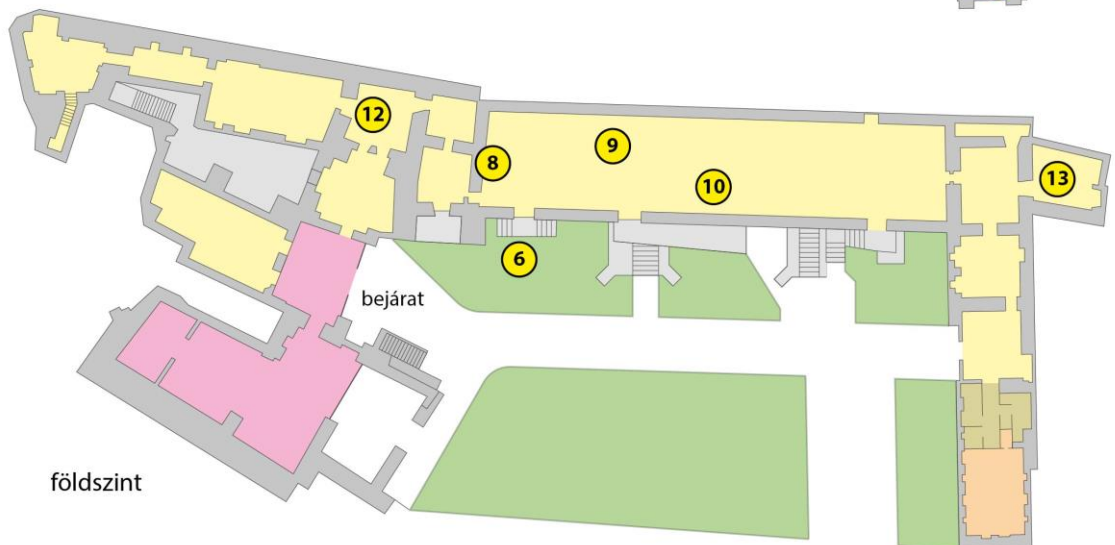
Leírás	Megnevezés	Sorszám a térképen
A reneszánsz művészetet és a humanista kultúrát hazánkban meghonosító érsek.		
A <i>Szent István megkeresztelése</i> című kép festője.		
Anjou-házi királyunk szobra.		
A gótikus stílusra jellemző ablaktípus.		
A „legendásan” szigorú törvényeket hozó szent királyunk szobra.		
Az <i>Esztergomi mise</i> című zenemű megkomponálásáért készített emléktábla.		
A főszékesegyház főoltárának képe az Ő mennybemenetelét ábrázolja.		
I. (Szent) István királyunk szent életű fiának neve.		
Államalapító királyunk szobra.		
Inkrusztációs technikával készült laptöredéken szereplő mitikus lény.		
Esztergom-Számárhegyről előkerült és bemutatott leletek.		
A „Szép kapu” latin elnevezése.		
Az Árpád-kori fegyverek ebből a századból maradtak ránk.		
A Hunyadi család zászlajának központi állata.		
Koronázási jelvényünk egyikének másolata.		

Esztergomi vár

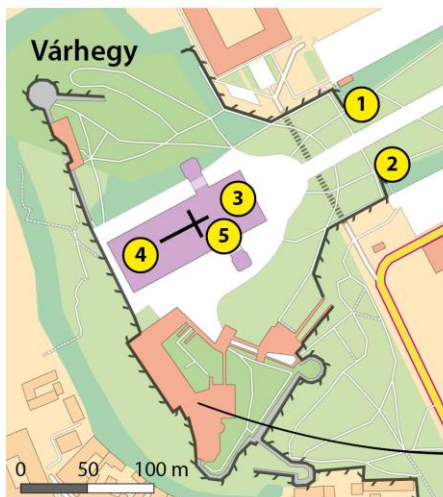

emelet

földszint

0 10 20 m

Képes krónika

A) változat

Készítsetek kisfilmet az esztergomi Várhegy legfőbb látványosságairól!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt öt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róluk néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjátok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok:

- Lovagterem
- Szent István terem
- Szent Adalbert terem: a Porta Speciosa rekonstrukciójával
- Bakócz-kápolna
- Nagyboldogasszony- és Szent Adalbert-főszékesegyház

B) változat

Készítsetek kisfilmet az esztergomi Várhegy egyik fontos látványosságáról!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a csoportotok számára kijelölt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róla néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Figyeljétek arra, hogy a megadott szempontokat a videótokban dolgozzátok fel! Emellett dobjátok fel a videót érdekességekkel, vicces elemekkel is!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjátok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok és feldolgozásuk szempontjai:

1. csoport: Lovagterem

- Milyen célt szolgáltak a középkori várakban?
- Milyen zászlókkal díszítik a lovagtermet?
- Szent István életének egy fontos mozzanatát mutatja be a lovagteremben található kép. A festmény segítségével mutassátok ezt be!
- Kiket ábrázolnak a lovagterem falán logó képek?

2. csoport: Szent István terem

- Mikor épült és milyen céllal a terem?
- A hagyomány szerint ki született a terem falai között?
- Melyik korból származik?
- A város melyik részére lehet rálátni a teremből?

3. csoport: Szent Adalbert terem: a Porta Speciosa rekonstrukciójával

- Ki volt Szent Adalbert?
- Mi az a Porta Speciosa? Milyen célt szolgált? Ikonográfiája mit ábrázol?
- Milyen állatok szobrai díszítették az egykori bejáratot?

4. csoport: Bakócz-kápolna

- Ki volt Bakócz Tamás?
- Milyen stílusban és milyen anyagból épült a kápolna?
- Kiknek a szobrait helyezték el később a kápolnában?
- Hogyan került a mai főszékesegyházba a kápolna?

5. csoport: Nagyboldogasszony- és Szent Adalbert-főszékesegyház

- A főszékesegyház mai épületének felépítése előtt is jelentős szakrális épületek álltak a Vár-hegyen. Mikor épült az első? Mi miatt pusztult el?
- Kiknek a tervei alapján készült el a mai főszékesegyház? Milyen stílusban épült? Mik az épület fontosabb paraméterei?
- Milyen építészeti rekordokkal büszkélkedik az épület?

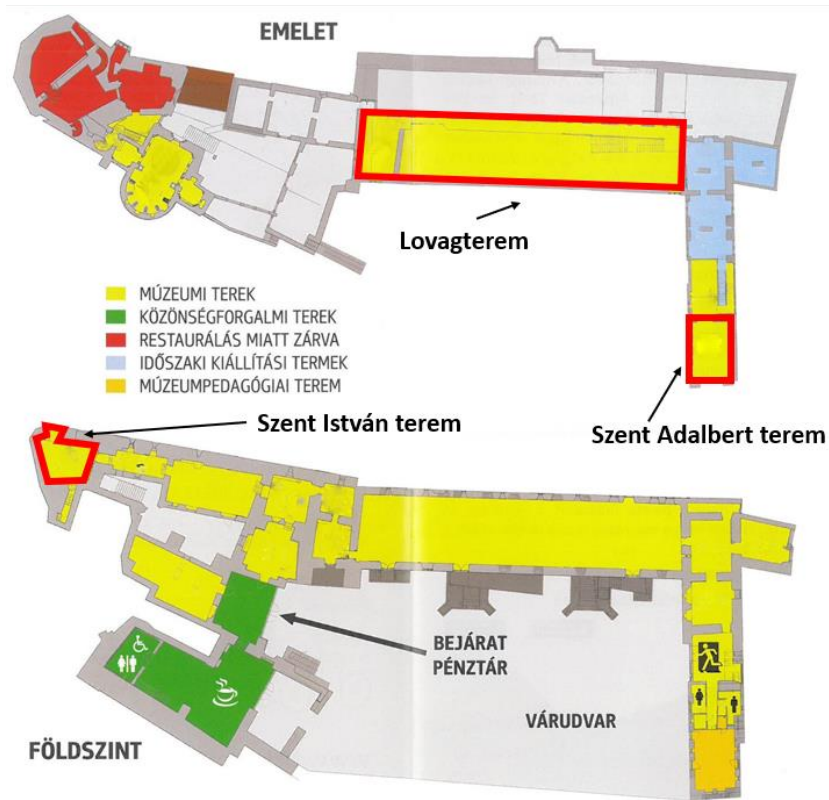
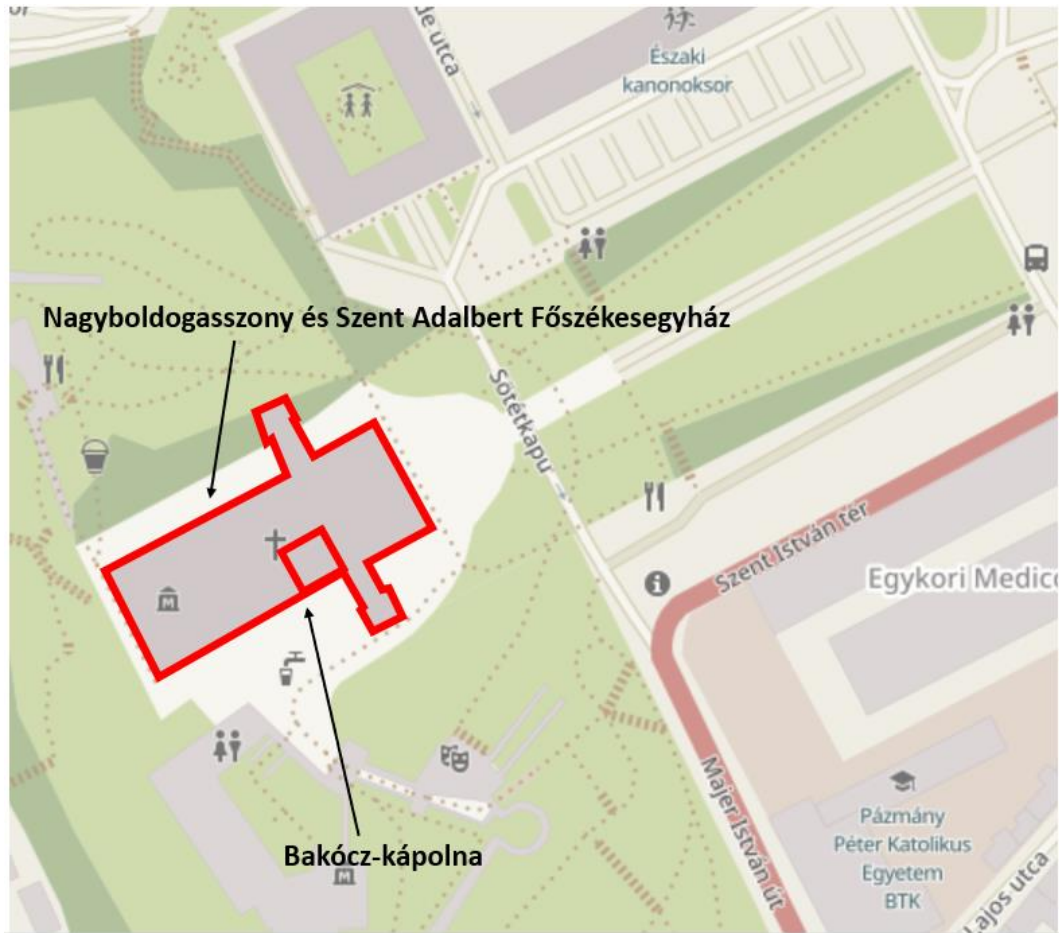
C) változat

Készítsetek az esztergomi Várhegy legfőbb látványosságait bemutató prospektust!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt öt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal fotókat, amelyeken ti és az adott látványosság is látszik!
- Otthon rendezzétek a fotókat két A4-es lapra, és írjatok közéjük ismeretterjesztő, ajánló, kedvcsináló rövid szövegeket! Legyen a végeredmény egy szép, nyomtatható kiadvány, amit ti is szívesen kézbe vennétek!
- A szövegek írásához használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket! Az információk mellett írjatok a személyes élményeitekről, benyomásaitokról is!

A feldolgozandó látványosságok:

- Lovagterem
- Szent István terem
- Szent Adalbert terem: a Porta Speciosa rekonstrukciójával
- Bakócz-kápolna
- Nagyboldogasszony- és Szent Adalbert-főszékesegyház

Helyszíni kvíz / Tudáspróba

Most kiderül, mire emlékeztek a bevezető órán tanultakból és a téren látottakból! Válasszátok ki a helyes megoldást!

1. Milyen stílusra utal a rózsablak a Várkápolnában?

A) román	B) gótikus	C) reneszánsz	D) barokk
----------	------------	---------------	-----------

2. A bazilika oszlopcsarnokának északi fala előtt melyik kormányzónknak áll szobra?

A) Hunyadi János	B) Kossuth Lajos	C) Lodovico Gritti	D) Szilágyi Mihály
------------------	------------------	--------------------	--------------------

3. Az alábbiak közül milyen stílusban épült fel a mai esztergomi bazilika?

A) neoromán	B) neogót	C) klasszicista	D) szecessziós
-------------	-----------	-----------------	----------------

4. Ki írta az *Esztergomi mise* című zeneművet?

A) Bartók Béla	B) Kodály Zoltán	C) Erkel Ferenc	D) Liszt Ferenc
----------------	------------------	-----------------	-----------------

5. Melyik tárgy nem tartozik a koronázási jelvényekhez?

A) Szent Korona	B) Országalma	C) Koronázási palást	D) Országgyűrű
-----------------	---------------	----------------------	----------------

6. Mit tart a kisdéd Mária kezében a bazilika előtt?

A) országalmát	B) jogart	C) könyvet	D) koszorút
----------------	-----------	------------	-------------

7. Mi az esztergomi bazilika teljes neve?

A) Jézus Szíve főszékesegyház	B) Szent János- és Szent István-főszékesegyház	C) Nagyboldogasszony- és Szent Adalbert-főszékesegyház	D) Szűz Mária-főszékesegyház
-------------------------------	--	--	------------------------------

8. Az alábbiak közül melyik magyar királyunk született Esztergomban?

A) Hunyadi Mátyás	B) Szent István	C) Szent László	D) Könyves Kálmán
-------------------	-----------------	-----------------	-------------------

9. Melyik magyar királyunknak nincsen szobra a Szent István téren a bazilika előterében?

A) Szent István	B) Szent László	C) Hunyadi Mátyás	D) Nagy Lajos
-----------------	-----------------	-------------------	---------------

10. Milyen stílusban épült Bakócz Tamás sírkápolnája?

A) román	B) gótikus	C) reneszánsz	D) barokk
----------	------------	---------------	-----------

11. Hogyan nevezik az esztergomi vár lakótornyát?

A) Fekete torony	B) Fehér torony	C) Lőporos torony	D) Öreg torony
------------------	-----------------	-------------------	----------------

12. Melyik folyó partján fekszik Esztergom?

A) Duna	B) Tisza	C) Dráva	D) Rába
---------	----------	----------	---------

13. Kinek a fejedelemsége idején lett Esztergom hazánk központja?

A) Taksony	B) Géza	C) István	D) Koppány
------------	---------	-----------	------------

14. Melyik királyunk nevelője volt az esztergomi érsek, Vitéz János?

A) V. László	B) Hunyadi Mátyás	C) Szent István	D) Szent László
--------------	-------------------	-----------------	-----------------

15. Kinek a nevéhez fűződik a *Szent István megkoronázása* című szobor megalkotása a Vár-hegyen?

A) Melocco Miklós	B) Marton László	C) Paál István	D) Tornay Endre András
-------------------	------------------	----------------	------------------------

16. Az alábbiak közül melyikre nincs szükség ahhoz, hogy valakiből magyar király lehessen?

A) Szent Korona	B) az esztergomi érsek	C) a székesfehérvári koronázó templom	D) a magyar nádor
-----------------	------------------------	---------------------------------------	-------------------

17. Latin szó, ami királyt jelent.

A) dux	B) regina	C) pater	D) rex
--------	-----------	----------	--------

18. Melyik királyunk adományozta az egyháznak az esztergomi palotát?

A) II. András	B) Imre	C) IV. Béla	D) III. András
---------------	---------	-------------	----------------

19. A legenda szerint ki keresztelte meg Vajkot?

A) Szent Gellért	B) Szent János	C) Szent Adalbert	D) Szent Imre
------------------	----------------	-------------------	---------------

20. Melyik város vértanúinak állít emléket Kiss György szoborcsoportja, ami a főszékesegyházban látható?

A) Pozsony	B) Nyitra	C) Rozsnyó	D) Kassa
------------	-----------	------------	----------

21. Milyen emlékhelynek számít Esztergom a felsoroltak közül?

A) honi emlékhely	B) nemzeti emlékhely	C) Örökségünk emlékhely	D) történelmi emlékhely
-------------------	----------------------	-------------------------	-------------------------

22. Melyik uralkodónk tette érseki székhellyé Esztergomot?

A) Géza fejedelem	B) Szent István	C) Szent László	D) III. Béla
-------------------	-----------------	-----------------	--------------

23. Melyik zsinaton mondták ki, hogy Magyarországon önálló egyháztartomány jöhet létre saját érseki székhellyel?

A) a ravennai zsinaton	B) a tridenti zsinaton	C) az I. lateráni zsinaton	D) a niceai zsinaton
------------------------	------------------------	----------------------------	----------------------

24. Mikor foglalta el Esztergom várát a török először?

A) 1456-ban	B) 1526-ban	C) 1543-ban	D) 1552-ben
-------------	-------------	-------------	-------------

25. Ki készítette a *Vajk megkeresztelése* című festményt, melyet napjainkban a Nemzeti Galériában láthatunk?

A) Szinyei Merse Pál	B) Munkácsy Mihály	C) Madarász Viktor	D) Benczúr Gyula
----------------------	--------------------	--------------------	------------------

Drámapedagógia

1. csoport: Vajk megkeresztelése

Ebben a feladatban egy, az esztergomi Várhegyhez kapcsolódó fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoportagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegen, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítetek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Vajk megkeresztelése

Géza fejedelemsége alatt nyugatról hívott térítő papokat, hogy hazánk a nyugati kereszténység útjára térjen. Fiát, Vajkot is nyugati szokások szerint kereszteltette meg. A Hartvik püspök által a 12. században írt legenda így beszéli el István születését és megkeresztelését: „Közben megszületett a fejedelem Istentől megjövendő fia, akit a próféta szerint ismert az Úr, még mielőtt a méhben megfogant volna, és akinek, mielőtt megszületett, első vértanúja nevét adta. Ezt Isten kedveltje, Adalbert püspök, hite őszinteségéért a keresztység fehér ruhájába öltöztette, és ő lett lelki gyámola. Akkor az István nevet kapta; hisszük, hogy Isten is ezt akarta, mert ami István a görög nyelvben, korona a latin beszédben. Mivel Isten azt óhajtott, hogy e világban is királyi hatalom koronázza, s a jövőben váltsa fel az örökké tartó boldogság koronájával, kijelölte őt az örök, el nem múló dicsőség elnyerésére.”

Szerepek

Géza fejedelem: Nyugatról hív térítő papokat az országba, köztük Adalbert püspököt is, aki Szent István nagylegendája szerint a fiát is megkeresztelte.

Adalbert püspök: Később mártírhálált szenvedett püspök. Európa több részét bejárta, hogy terjessze Krisztus igéjét. Ő kereszteli meg Vajkot.

Vajk: A keresztiségben kapja az István nevet. Ezen a néven lesz Magyarország első királya.

Segédpapok: Közreműködnek a keresztelésben.

Tömeg: Figyelik a keresztelés eseményét.

2. csoport: István megkoronázása

Ebben a feladatban a magyar történelem egyik döntő momentumát kell bemutatnotok.

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoportagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljuttassátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket! Találjátok ki a mozgást, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítetek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

István megkoronázása

„Tudd meg, hogy a holnapi napon, a nap első órájában hozzád ismeretlen nemzet követei jönnek, akik tőled fejedelmüknek az apostoli áldás ajándékával egyetemben királyi koronát követelnek. A koronát hát, melyet csináltattál, fejedelmüknek, miként kérik, eljuttatni ne habozzál. Mert tudd meg, hogy ez néki a dicső királyi ranggal együtt élete érdemeiért jár.”
(Hartvik-legenda)

„A koronázással az uralkodó (I. István) célja az volt, hogy beléphessen a keresztény Európa uralkodóinak sorába, aminek érdekében 999-ben Asztrik pannonhalmi apát tárgyalásokat kezdett Rómában II. Szilveszter pápával és vélhetően Ottó császárral is. A pannonhalmi apát eredményes útjának köszönhetően 1000. december 25-én, vagy 1001. január 1-jén, a magyar történelemben először koronázási misére gyűlhetnek össze az ország legfőbb méltóságai, amit vélhetően az első esztergomi érsek, Domonkos celebrált. Fontos megemlíteni, hogy a korona, mely ezen a napon István fejére került, nem a későbbi Szent Korona volt, ettől függetlenül azonban a fejéskor különleges hatalommal ruházta fel viselőjét, aki a királyi címmel együtt apostoli jogot nyert az ország egyházszervezésének kialakítására. Ezzel a szertartással született meg a keresztény Magyar Királyság.” (Tarján M. Tamás: *István király koronázása*. Rubicon)

Szerepek

Asztrik apát: A pápához megy, hogy koronát kérjen az uralkodó számára.

II. Szilveszter pápa: A pápa támogatja István szándékát, és feltehetőleg a német-római császárral egyetértésben koronát küld Istvánnak.

I. István: Hazánk első királya, akit 1000. december 25-én vagy 1001. január 1-jén koronáztak meg Esztergomban vagy Székesfehérváron.

Donát esztergomi érsek: Ő végzi a koronázási szertartást.

Segédpapok: Közreműködnek a koronázásban.

Tömeg: Csendben figyeli az eseményeket.

3. csoport: *Keresztes had látogatása Esztergomban*

Ebben a feladatban egy érdekes eseményt mutathattok be Esztergom történetéből!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoportagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljártssátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket! Találjátok ki a mozgást, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítetek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Keresztes had látogatása Esztergomban

„VIII. Gergely pápa fegyverbe szólította Európa népeit. A keresztény államok fejedelmei, lovagjai új harcra készültek, s 1188-ban megindult a harmadik keresztes hadjárat a Szentföld felszabadítására. Az öreg Barbarossa Frigyes császár szárazföldi úton, Magyarországon keresztül indult Jeruzsálem felé. Vele jött fia, Frigyes sváb herceg is. Béla nemcsak átvonulást, hanem megfelelő ellátást is biztosított. Ő maga Margit királynéval Esztergom közelében fogadta császári vendégét. Mivel az új fényes palota még csak épülőben volt, keleti fejedelmekhez méltó dús ajándékokkal, »minden elképzelhető gyönyörűséggel« rakatta meg a szállásul vert négyszobás borborsátrat. Esztergomban két színültig telt magtárat ajándékozott a seregnek; a hosszú úton kiéhezett katonák közül három bele is fulladt a liszttel telt hombárokba. Esztergomból Budára, mint a szemtanúk írják: »Attila városába«, onnét a Csepel-szigeti vadászkastélyba kísérte vendégét s vele, fiával négy napig vadászott a vadban dús királyi erdőben. A többi városokban is fényes pompa, ajándék, ünneplés várt a császárra, míg serege mérsékelt áron jutott mindenütt élelemhez és takarmányhoz. Tizenkét évi fogság után a császár kérésére szabadon bocsátotta öccsét, Gézárt kétezer vitézzel küldte előre, hogy a sereg élén járva, a császár útját megkönnyítse.” (<http://mek.niif.hu/07100/07139/html/0010/0020-394.html>)

Szerepek

VIII. Gergely pápa: Hadba hívja Európa népeit.

I. (Barbarossa) Frigyes: Német-római császárként szárazföldön indul útnak Jeruzsálem felé, így érinti a Magyar Királyság területét.

III. Béla: Mint Európa egyik leggazdagabb uralkodója, nagy pompával fogadja a császárt és küldöttségét.

Capet Margit: A király felesége. Az uralkodó jobbán kíséri az uralkodót.

Frigyes sváb herceg: A császár fia, aki elkíséri apját a Szentföldre. III. Béla lányának jegyese.

Géza: III. Béla öccse. A német-római császár kérésére szabadul sokéves börtönbüntetéséből.

Keresztes sereg: Frigyes katonái.

4. csoport: *Vitéz János reneszánsz fürdői*

Ebben a feladatban az esztergomi palota történetéhez kapcsolódó egyik érdekes építményét fogjátok bemutatni!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljuttassátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítetek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Vitéz János reneszánsz fürdői

Antonio Bonfini leírása alapján a palota déli részén Vitéz János érsek építtetett egy három helyiségre tagolt fürdőt. A Szent István termet öltözővé alakították, az udvar déli részének befedésével hozták létre a hidegvizes fürdőhelyiséget, a nyugati fal mellett pedig az izzasztókamra kapott helyet, melyet vörösmárvány borított. A teremben a meleget padlófűtés biztosította. Az érsek pazar reneszánsz palotáját így dicsérte a humanista történetíró, Bonfini: „csináltatott meleg vizű és hideg fürdőket meg kettős kertet, melyet tornácokkal ékesített, felül pedig folyosóval koronázott. Ezek között pedig a sziklánál kerek tornyot emelt, melyet különféle termekre és szobákra osztottak, fent pedig változatos ablakok díszítettek, s amelyben kápolnáról is gondoskodott. Majdnem mindig itt lakott maga is, mert ez a Duna fölé emelkedvén, kellemes kilátást és a kertektől eredő gyönyörűséget nyújtott, a hely pedig bölcselkedésre és szemlélődésre felettebb alkalmas.”

Szerepek

Vitéz János: Esztergomi érsek, aki körbe vezeti a vendégeket a palotában, és közben bemutatja a reneszánsz stílusban átépített részleteket. Végül a fürdőhelyet mutatja be.

Vendég papok Rómából: Mindannyian az érsek által bemutatott újításra elégedetten bólogatnak, illetve kérdéseket tesznek fel az építkezéssel kapcsolatban.

Teremszolgák: Segítik az érseket.

5. csoport: *Porta Speciosa*

Ebben a feladatban az egykori Szent Adalbert-székesegyház díszes kapuját, a Porta Speciosát kell bemutatnotok!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljártssátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítetek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Porta Speciosa

A Porta Speciosa az esztergomi Szent Adalbert-székesegyház díszes kapuja, nyugati főbejárata volt, amely elé a 13. század elején boltozott előcsarnokot építettek. A két szélső, alacsonyabb íves vak nyílásában a Megváltó eljövételét meghirdető prófétákat és Isten Fiát megvalló szenteket ábrázoltak. A középső magasabb ív alatt nyílt a bélietes kapu. Négy pár vörösmárvány hasáb, előtte négy pár fehér márványoszlop tagolta. A főbejáratot nyolcszögprofilos vörösmárvány oszloppár emelte ki, amelyek ugyanolyan anyagú kőoroszlánokon nyugodtak. Az oldalsó fülkéket fehér oszlopok keresztelték, amelyek közül a két szélső emberi figura hátáról indul.

A Porta Speciosa ikonográfiai programja egyrészt a megváltó Krisztus eljövételére és megtestesülésére utal, másrészt a középíven Szűz Mária Szent Fiával való ábrázolása az ország felajánlását és így a királyság erejét szimbolizálja. Ezt erősíti meg a kiváltó kőgerenda sávon az építető király, III. Béla és az érsek, Jób szerepeltetése a királyi házat és a székesegyházat megjelenítő épületek társaságában.

A díszes kapuzat megépítését 1188 és 1196 közötti időszakra tehetjük.

Szerepek

Jób érsek: Esztergomi érsek, mint építető mutatja be az új, díszes kaput a királynak.

III. Béla: Magyar király, meglátogatja az építkezést és megcsodálja a díszes nyugati kaput.

építő munkások: Még javában munkálkodnak a kapun.

A másik verzióban egy élőképben kerül bemutatásra a kapu, ahol annak elemeit mutatják be a diákok: Szűz Mária, Jézus, III. Béla, Jób érsek, kőoroszlánok, szentek stb.

Pluszfeladat: Mémkészítés

A dramatikus előadások kiegészítéseként ajánljuk ezt a feladatot. Itt végre teljesen szabadon ereszthetitek a fantáziátokat!

- Dolgozhattok a már kialakult csoportokban, de bármilyen új felállásban is! Gondolatindítónak megkapjátok a drámajátékban szereplő öt történelmi esemény leírását.
- Készítetek mémet bármilyen képanyag felhasználásával, amely valamelyik bemutatott történelmi eseményhez, vagy bármilyen más, Esztergomhoz kapcsolódó eseményhez, épülethez, jelenséghez, fogalomhoz köthető!

1. Vajk megkeresztelése

Géza fejedelemsége alatt nyugatról hívott térítő papokat, hogy hazánk a nyugati kereszténység útjára térjen. Fiát, Vajkot is nyugati szokások szerint kereszteltette meg. A Hartvik püspök által a 13. században írt legenda így beszéli el István születését és megkeresztelését: „Közben megszületett a fejedelem Istentől megjövendőlt fia, akit a próféta szerint ismert az Úr, még mielőtt a méhben megfogant volna, és akinek, mielőtt megszületett, első vértanúja nevét adta. Ezt Isten kedveltje, Adalbert püspök, hite őszinteségéért a kereszttség fehér ruhájába öltöztette, és ő lett lelki gyámola. Akkor az István nevet kapta; hisszük, hogy Isten is ezt akarta, mert ami István a görög nyelvben, korona a latin beszédben. Mivel Isten azt óhajtott, hogy e világban is királyi hatalom koronázza, s a jövőben váltsa fel az örökké tartó boldogság koronájával, kijelölte őt az örök, el nem múló dicsőség elnyerésére.”

2. István megkoronázása

„Tudd meg, hogy a holnapi napon, a nap első órájában hozzád ismeretlen nemzet követei jönnek, akik tőled fejedelmüknek az apostoli áldás ajándékával egyetemben királyi koronát követelnek. A koronát hát, melyet csináltattál, fejedelmüknek, miként kérik, eljuttatni ne habozzál. Mert tudd meg, hogy ez néki a dicső királyi ranggal együtt élete érdemeiért jár.”
(*Hartvik-legenda*)

„A koronázással az uralkodó (I. István) célja az volt, hogy beléphessen a keresztény Európa uralkodóinak sorába, aminek érdekében 999-ben Asztrik pannonhalmi apát tárgyalásokat kezdett Rómában II. Szilveszter pápával és vélhetően Ottó császárral is. A pannonhalmi apát eredményes útjának köszönhetően 1000. december 25-én, vagy 1001. január 1-jén, a magyar történelemben először koronázási misére gyűlhetek össze az ország legfőbb méltóságai, amit vélhetően az első esztergomi érsek, Domonkos celebrált. Fontos megemlíteni, hogy a korona, mely ezen a napon István fejére került, nem a későbbi Szent Korona volt, ettől függetlenül azonban a fejékszer különleges hatalommal ruházta fel viselőjét, aki a királyi címmel együtt apostoli jogot nyert az ország egyházszervezésének kialakítására. Ezzel a szertartással született meg a keresztény Magyar Királyság. (Tarján M. Tamás: *István király koronázása*. Rubicon)

3. Keresztes had látogatása Esztergomban

„VIII. Gergely pápa fegyverbe szólította Európa népeit. A keresztény államok fejedelmei, lovagjai új harcra készültek, s 1188-ban megindult a harmadik keresztes hadjárat a Szentföld

felszabadítására. Az öreg Barbarossa Frigyes császár szárazföldi úton, Magyarországon keresztül indult Jeruzsálem felé. Vele jött fia, Frigyes sváb herceg is. Béla nemcsak átvonulást, hanem megfelelő ellátást is biztosított. Ő maga Margit királynéval Esztergom közelében fogadta császári vendégét. Mivel az új fényes palota még csak épülőben volt, keleti fejedelmekhez méltó dús ajándékokkal, »minden elképzelhető gyönyörűséggel« rakatta meg a szállásul vert négyszobás bíborsátrat. Esztergomban két színültig telt magtárat ajándékozott a seregnek; a hosszú úton kiéhezett katonák közül három bele is fulladt a liszttel telt hombárokba. Esztergomból Budára, mint a szemtanúk írják: »Attila városába«, onnét a Csepel-szigeti vadászkastélyba kíserte vendégét s vele, fiával négy napig vadászott a vadban dús királyi erdőben. A többi városokban is fényes pompa, ajándék, ünneplés várt a császárra, míg serege mérsékelt áron jutott mindenütt élelemhez és takarmányhoz. Tizenkét évi fogóság után a császár kérésére szabadon bocsátotta öccsét, Gézát kétezer vitézzel küldte előre, hogy a sereg élén járva, a császár útját megkönnyítse.” (<http://mek.niif.hu/07100/07139/html/0010/0020-394.html>)

4. Vitéz János reneszánsz fürdői

Antonio Bonfini leírása alapján a palota déli részén Vitéz János érsek építtetett egy három helyiségre tagolt fürdőt. A Szent István termet öltözővé alakították, az udvar déli részének befedésével hozták létre a hidegvizes fürdőhelyiséget, a nyugati fal mellett pedig az izzasztókamra kapott helyet, melyet vörösmárvány borított. A teremben a meleget padlófűtés biztosította. Az érsek pazar reneszánsz palotáját így dicsérte a humanista történetíró, Bonfini: „csináltatott meleg vizű és hideg fürdöket meg kettős kertet, melyet tornáccokkal ékesített, felül pedig folyosóval koronázott. Ezek között pedig a sziklánál kerek tornyot emelt, melyet különféle termekre és szobákra osztottak, fent pedig változatos ablakok díszítettek, s amelyben kápolnáról is gondoskodott. Majdnem mindig itt lakott maga is, mert ez a Duna fölé emelkedvén, kellemes kilátást és a kertektől eredő gyönyörűséget nyújtott, a hely pedig bölcselkedésre és szemlélődésre felettebb alkalmas.”

5. Porta Speciosa

A Porta Speciosa az esztergomi Szent Adalbert-székesegyház díszes kapuja, nyugati főbejárata volt, amely elé a 13. század elején boltozott előcsarnokot építettek. A két szélső, alacsonyabb íves vak nyílásában a Megváltó eljövetelét meghirdető prófétákat és Isten Fiát megvalló szenteket ábrázoltak. A középső magasabb ív alatt nyílott a bélietes kapu. Négy pár vörösmárvány hasáb, előtte négy pár fehér márványoszlop tagolta. A főbejáratot nyolcszögprofilos vörösmárvány oszloppár emelte ki, amelyek ugyanolyan anyagú kőoroszlánokon nyugodtak. Az oldalsó fülkéket fehér oszlopok keresztelték, amelyek közül a két szélső emberi figura hátáról indul.

A Porta Speciosa ikonográfiai programja egyrészt a megváltó Krisztus eljövetelére és megtestesülésére utal, másrészt a középíven Szűz Mária Szent Fiával való ábrázolása az ország felajánlását és így a királyság erejét szimbolizálja. Ezt erősíti meg a kiváltó kőgerenda sávon az építtető király, III. Béla és az érsek, Jób szerepeltetése a királyi házat és a székesegyházat megjelenítő épületek társaságában.

A díszes kapuzat megépítését 1188 és 1196 közötti időszakra tehetjük.

Tanórai utófeldolgozás

1. feladat

A feladat Szent István egyházszerező tevékenységére vonatkozik. Mutasd be Szent István egyházszerező tevékenységét a forrás és előzetes ismereteid segítségével!

„Az esztergomi érsekség az 1001. áprilisi ravennai zsinaton született meg, ahol II. Szilveszter pápa és III. Ottó császár elfogadta István - Aserik-Anasztáz által tolmácsolt - kérését, hogy Magyarországon önálló egyháztartomány jöjjön létre saját érsekséggel, amely immár független a német birodalmi egyháztól.”

a) Mekkora ideig uralkodott I. (Szent) István? (Elemenként 0,5 pont)

.....

b) Mi volt a jelentősége az önálló esztergomi érsekség kiépítésének? (1 pont)

.....

c) Miért Esztergom lett a magyar egyház központja? (1 pont)

.....

d) Mi volt a jelentősége annak, hogy Szent István a nyugati kereszténységhez kapcsolta a Magyar Királyságot? (1 pont)

.....

2. feladat

A feladat a középkori Magyarország kultúrájához kapcsolódik. A képeken az esztergomi Várkápolna látható. A képek és előzetes tudásod alapján sorolj fel négy olyan tulajdonságot, ami a gótikus stílusra jellemző! (Elemenként 1 pont)

- a)
- b)
- c)
- d)

3. feladat

Azonosítsd az alábbi forrásokhoz kapcsolódó személyeket! Írd be a források betűjelét a táblázat megfelelő négyzetébe! Egy személy kimarad! (Elemenként 1 pont.)

a) „Közben megszületett a fejedelem Istentől megjövendő fia, akit a próféta szerint ismert az Úr, még mielőtt a méhben megfogant volna, és akinek, mielőtt megszületett, első vértanúja nevét adta. Ezt Isten kedveltje, Adalbert püspök, hite őszinteségeért a keresztség fehér ruhájába öltöztette, és ő lett lelki gyámola.” (Hartvik-legenda)

b) „1408 táján született a szlavóniai Zredna falucskában, Zágrábban lépett egyházi pályára, ahol hamarosan kitűnt görög és latin műveltségével. Tudásának köszönhetően lett Zsigmond, Albert, I. Ulászló királyok jegyzője, majd Hunyadi János titkára. A művelt pap Hunyadi gyermekeinek humanista nevelésében is nagy szerepet játszott, főleg Mátyásra vonatkozóan vannak ilyen információink.” (Rubicon)

c) „Tudd meg, hogy a holnapi napon, a nap első órájában hozzád ismeretlen nemzet követői jönnek, akik tőled fejedelmüknek az apostoli áldás ajándékával egyetemben királyi koronát követelnek. A koronát hát, melyet csináltattál, fejedelmüknek, miként kérik, eljuttatni ne habozzál.” (Hartvik legenda)

d) „Nevéhez kötődik az oklevéladási gyakorlat elterjedése. Egy 1181-ben kelt okleveléből kiderül, hogy elrendelte az elé kerülő ügyek írásba foglalását. 1185-től pedig felállította az állandó királyi kancelláriát, ahol a kancellár mellett már több állandó jegyző is dolgozott. (A feltételezések szerint ezek egyike lehetett Anonymus, a Gesta Hungarorum szerzője is).” (ujkor.hu)

Vitéz János
II. Szilveszter
Szent István
III. Béla
I. Imre